

Motion till riksdagen

1988/89:U566

av Jan Sandberg (m)

Svenskt medlemskap i EG

Den femte maj firas Europadagen i huvuddelen av Europa. Inte i Sverige.

Under hösten 1989 avhålls val till EG-parlamentet. Svenskar har inte rösträtt.

Allt fler ungdomar i EG-länderna studerar i ett annat land än deras hemland.

Dessa konstateranden är var för sig inte direkt uppseendeväckande, men tillsammans visar de på att något håller på att hända. Europa utvecklas i en bestämd riktning. Sverige står i många stycken utanför. Vi måste idag ta ställning till hur det ska bli i framtiden.

Ungdomens framtid finns i ett integrerat Europa

Inte minst dagens ungdomar visar ett stort intresse för Europa. Många av de svenska ungdomarna åker varje år ut i Europa med det s.k. Inter-Railkortet. Den kommande generationen är väl förtrogen med Europa. Detta intresse kommer troligen att fortleva, men möjligheterna till ytterligare och fördjupat utbyte riskerar att minska för varje år som går. Orsakerna är flera.

Svenska ungdomar har otillräckliga kunskaper

Svenska elevers kunskaper i allmänhet och språkkunskaper i synnerhet är ett stort hinder för vidare studier i Europa. Elevernas kunskaper i tyska och franska är ofta så dåliga att det krävs långa kompletterande studier för att klara av utbildning i t.ex. Frankrike eller Västtyskland. Generellt behövs det ett till ett och ett halvt års kompletterande studier. Även de svenska högskolorna klagar över att det inte går att använda internationella läroböcker här hemma.

Det råder också en mer allmän kvalitetsskillnad. Den svenska utbildningen anses inte ha samma kvalitet som utbildningen inom EG-området.

Samtidigt har man inom EG lyckats skapa en i allt väsentligt likvärdig utbildning. En EG-student kan därför relativt fritt söka sig till vilket universitet eller högskola som helst i EG. Flera större projekt med målsättningen att kraftfullt stimulera högskolestuderande att förlägga delar av sin utbildning i annat EG-land är igång bl.a. ERASMUS-programmet. Svenska ungdomar står utanför.

Vår arbetsmarknad är begränsad

Mot. 1988/89
U566

Även när det gäller att söka arbete är svenska ungdomar satta på undantag. Inom EG råder en allt friare arbetsmarknad. Enligt EG:s s.k. Romfördragets artikel 48 skall all diskriminering p.g.a. nationalitet mellan medlemsländernas invånare i fråga om arbete, lön och övriga anställningsvillkor avskaffas. Den fria rörligheten innebär främst:

- Rätt att förflytta sig fritt inom EG
- Rätt att utan arbetstillstånd uppehålla sig i ett EG-land för att arbeta

Dessa allmänna regler innebär att medlemsländerna förbundit sig att avlägsna administrativa hinder för arbetskraftens fria rörlighet. Länderna har också aktivt arbetat för att underlätta rörligheten. Man har bl.a. inrättat ett speciellt samarbetsorgan för ländernas arbetsförmedlingar där information om vakanser och arbetssökande för olika yrkeskategorier samlas i en s.k. pool.

Den fria arbetsmarknaden gäller EG-ländernas ungdomar – inte Sveriges. Ska vi förneka svenska medborgare den möjlighet till personlig och yrkesmässig utveckling som några års arbete utomlands innebär? Är det rimligt att i onödan hänvisa massor av ungdomar till illegala och osäkra anställningar utomlands?

Det bör poängteras att ett inträde i EG inte heller medför en okontrollerad in- eller utvandring av arbetstagare. För det första samarbetar ländernas arbetsmarknadsmyndigheter intimt och för det andra går det konjunkturpolitiska samarbetet ut på att underlätta en harmonisk utveckling av de olika ländernas egna arbetsmarknader. Våra egna erfarenheter av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden har dessutom visat sig vara en framgång. Inga stora, allvarliga befolkningsomflyttningar har blivit konsekvensen av den fria arbetsmarknaden i Norden. Det finns ingen anledning att tro att EG-marknaden skulle fungera annorlunda.

Anpassar sig inte Sverige?

Det vägande skälet till att EG-debatten återigen blivit aktuell, efter att sedan början av 70-talet ha fört en tynande tillvaro, är den s.k. vitboken som EG antagit och som ska resultera i en gemensam marknad mellan medlemsländerna vid utgången av 1992.

Många har redan deltagit i den nu uppvaknande svenska EG-debatten. Medvetenheten om betydelsen av ett nära samarbete mellan Sverige och EG-länderna växer. I stort sett alla uttalar sig för en anpassning till EG:s planer och för en harmonisering av svenska bestämmelser med de europeiska.

De konkreta resultaten hittills har dock varit små. Som exempel kan nämnas att S-märkningen har upphört och att ett gemensamt tulldokument har godkänts. Men det återstår ett närapå oöverblickbart arbete om Sverige på alla punkter ska klara anpassningen till en helt fri rörelse av varor, kapital och människor om det svenska arbetet ska fortsätta i samma låga takt.

Den egentliga frågan är emellertid om det ens är möjligt att som utomstående land anpassningsvägen bibehålla och utveckla det goda samarbetet till den grad som Sverige behöver. Vårt land är litet. I en för alla inblandade arbetsam integrationsprocess ligger det nära till hands att EG måste slå fast att ingen kan "både äta kakan och ha den kvar". Samtidigt blir det i Sverige nödvändigt att fråga sig hur långt vi vill anpassa oss till regler och system som vi av sagt oss möjligheten att påverka. Den alternativa väg som diskuteras på vissa håll, att vi skulle betala till EG i utbyte mot samråd i frågor om handelshinder och normer, är motbjudande. Därför krävs ett nytänkande. Den nuvarande svenska politiken innebär att vi bakbinder oss själva och det kan inte vara klokt.

Nordiskt samarbete, ett alternativ?

Det var mer än en kvarts sekel sedan de stora öppningarna ägde rum inom Norden. Då infördes bl.a. passfriheten och den öppna nordiska arbetsmarknaden. Under samma period bildades SAS, som i sin tur kan stå som ett monument över arbetseran. Projekten under 80-talet har mer präglats av långbänkar och en förmåga att göra de högt prioriterade projekten till trätoämnen.

Det är idag helt klart att det nordiska samarbetet varken är eller har förutsättningar att bli ett alternativ till EG. Danmark är redan medlem och i Norge pågår en intensiv debatt som i sin tur har stöd från många olika håll. I Norge handlar debatten mest om när man ska söka medlemskap i EG, inte om. Finland har sin egen alldeles speciella situation och Sverige, ja, det är ett enda stort frågetecken.

En sak kan vi dock med säkerhet hävda. Det nordiska samarbetet är inget alternativ till EG. Att några är med och andra inte, omöjliggör desutom en gemensam nordiska attityd till EG, samtidigt som ett status quo vad beträffar de nordiska ländernas olika EG-samarbeten kan leda till problem också inom den nordiska kretsen.

Går neutralitet och medlemskap i EG att förena?

Det tycks idag råda politisk majoritet i Sverige om betydelsen av ett mycket nära samarbete med EG. Uppslutningen kring våra strävanden att nå samarbetsavtal har också under tidigare år varit stor. Däremot är historie-skrivningarna och mytbildningen kring det nuvarande samarbetsavtalet alltför omfattande. Att socialdemokraterna vid 70-talets början skulle välja att säga nej till ett svenskt medlemskap i EG var ingalunda någon självklarhet. Företrädare och motståndare fanns inom de flesta partier. Det är därför olyckligt att regeringsföreträdare idag verkar ointresserade av att föra en skalig diskussion i frågan utifrån dagens situation. Precis som på många andra områden tycks socialdemokraterna sakna förmåga och intresse av nytänkande och kontinuerlig prövning av politiska ställningstagande.

Avgörande för det socialdemokratiska beslutet var att medlemskap ansågs oförenlig med den svenska neutralitetspolitiken. Ett neutralt land som

Sverige kan inte gå med i EG p.g.a. inblandade länders nära koppling till NATO-blocket, har det hetat. Inte minst östblockets "statshandelsänder" i SEV (rådet för ömsesidigt bistånd) har tidigare sett EG som NATO:s "förlängda arm".

När det gäller hållbarheten i neutraliteten som argument mot ett medlemskap i EG är det ingen statisk fråga. Tvärtom finns anledning att närmare analysera konsekvensen, såväl av de förändringar med stormaktsblocken i Europa som nu kommer till uttryck i vissa avseenden, dels utvecklingen av det utrikespolitiska samarbetet i EG inom EP.

EG har i Romfördraget och i efterkommande fördrag och överenskommelser dragit upp linjer för hur bl.a. det utrikespolitiska samarbetet skall fungera. Det utrikespolitiska samarbetet består av ett system för konsultationer och samstämming, men utan att några fördrag eller överenskommelser hindrar EG-staterna från att i sista hand självständigt dirigera och besluta om sin utrikespolitik. Hur de nya bestämmelserna om utökat politiskt samarbete utvecklas är en öppen fråga, men viktigt är att konstatera att exempelvis det neutrala Irland inte funnit några svårigheter att kombinera sitt medlemskap med en obunden utrikespolitik.

Även i de neutrala Österrike och Schweiz förs en debatt om EG-medlemskap i positiva ordalag. Österrikedebatten är den mest konkreta och positiva. Utrikesministern Alias Mock talar om att Österrike måste inrikta sig på medlemskap i den europeiska gemenskapen "någon gång på 90-talet". Tesen är att ett litet europeiskt land måste anpassa sig till EG. Som medlem kan man också vara med och påverka.

Även SEV har nu intagit en positiv attityd till EG. Det står respektive medlemsland fritt att teckna avtal med EG. Flera, inklusive Sovjetunionen har ansökt om handelsavtal. Förhandlingar pågår redan.

Om fler neutrala länder visar intresse och blir medlemmar i EG, så kommer utvecklingen i Europa att bli sådan att medlemsländernas utrikespolitiska integritet inte bara respekteras, utan stärks. Man kan därutöver förmoda att de medlemsländer som är medlemmar i NATO, i likhet med den västeuropeiska alliansen, ser den svenska neutraliteten som viktig för den säkerhetspolitiska balansen i Europa. Något intresse från EG:s sida att pådyvla Sveriges samarbete inom för neutralitetspolitiken omöjliga områden borde därför inte finnas.

Mer än handel och ekonomi

Sverige är ett västeuropeiskt land. Våra samhällen är i allt väsentligt byggd på samma grundvalar. Europeiska värderingar och traditioner är också svenska. Därför handlar vårt samarbete med den Europeiska Gemenskapen om mer än ekonomi, konkurrensfördelar och tillväxt. Det handlar om att kunna delta i och påverka utvecklingen både här hemma och i Europa.

Det är nödvändigt att Sverige inte bara anpassar sig efter EG:s normer, utan också tar chansen att påverka. Vi bör vara med i arbetet att forma framtidens Europa. Därför är det dags att utifrån dagens och morgondagens perspektiv analysera förutsättningarna för ett svenskt medlemskap i EG. Det handlar inte minst om att öppna möjligheterna för Sveriges ungdomar – vår framtid.

Hemställan

Mot. 1988/89

U566

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen begär att regeringen snarast initierar en analys av konsekvenserna och möjligheterna för ett svenskt medlemskap i EG på olika områden, samt att målsättningen ska vara ett fullvärdigt medlemskap under 1990-talet.

Stockholm den 23 januari 1989

Jan Sandberg (m)